

Основні антропогенні впливи на кількісний та якісний стан поверхневих вод, у тому числі точкових джерел

1. Поверхневі води

У поверхневі води суббасейну Верхнього Дніпра, безпосередньо у р. Дніпро, скид стічних вод здійснювався із 1 точкового джерела підприємством рибогосподарської галузі - ПрАТ «Чернігіврибгосп».

Загальний об'єм скинутих зворотних (стічних) вод складав 5,9 млн.м³ нормативно чистих без очистки стічних вод. За якісними характеристиками скинуті зворотні (стічні) води не перевищили нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, що надійшли у річку Дніпро при скиді води із рибогосподарських ставків.

Оцінка антропогенного навантаження на кількісний та якісний стан поверхневих вод суббасейну верхнього Дніпра на підставі скиду води із рибницьких ставків не є об'єктивною. Нажаль, існує забруднення від домогосподарств населених пунктів сільської місцевості, які мають централізовані системи водопостачання, але відсутня централізована каналізаційна мережа, тобто скид стічних вод взагалі не організовано. Це призводить до стрімкого збільшення в домогосподарствах об'ємів стічних вод. На даний час каналізування та очищення стоків є справжньою проблемою для неканалізованих населених пунктів.

1.1-1.4. Забруднення органічними, біогенними, небезпечними речовинами. Аварійне забруднення та вплив забруднених територій (полігонів, майданчиків, зон тощо)

За результатами проведення державного обліку водокористування, згідно даних звітності форми №2ТП – водгосп (річна), у 2020 році скидів забруднених стічних вод у поверхневі водні об'єкти не встановлено, відповідно забруднення органічними, біогенними та небезпечними речовинами поверхневих вод суббасейну верхнього Дніпра не зафіксовано.

1.5. Гідроморфологічні зміни

Гідроморфологічні зміни на річках суббасейну Верхнього Дніпра пов'язані зі зарегульованістю русел малих річок під час меліоративного будівництва та осушенням заболочених заплав.

Судноплавство (навігація), яке може негативно вплинути на природні морфологічні характеристики русла та берегів р. Дніпро практично відсутнє.

1.5.1. Порушення вільної течії річок

Порушення вільної течії річок суббасейну Верхнього Дніпра в основному спостерігається на річках, які є водоприймачами меліоративних систем: р. Задеріївка, р. Вир, р. Пакулька.

Водосховища, які впливають на водний режим ділянок річок як нижче за течією (коливання рівнів води), так і вище по течії (зменшення швидкості течії води) на малих річках суббасейну не будувались. Виняток становить водосховище Пакульське на р. Пакулька (*таблиця 1*).

Іншим фактором, що впливає на порушення вільної течії, є улаштування руслонаправляючих шпор (напівзагат) для укріплення берегів річки Дніпро з метою запобігання негативних наслідків в місцях інтенсивних процесів деформації русла. Перелік ділянок берегів річок, де проведено берегоукріплювальні роботи наведено у *таблиці 2*.

1.5.2. Порушення гідравлічного зв'язку русла річки та прилеглої частини заплави

Порушення гідравлічного зв'язку русла та прилеглої частини заплави спостерігається в незначній мірі у місцях, де побудовані дамби, що захищають окремі населені пункти або господарські об'єкти від підтоплення.

Суцільні протипаводкові дамби великої протяжності та локальні дамби на території суббасейну відсутні.

2.1.5.3. Гідрологічні зміни

На території суббасейну середнього Дніпра гідроелектростанції (ГЕС), які здійснюють добове регулювання стоку і впливають на рівневий режим у нижніх б'єфах, відсутні.

2.1.5.4. Модифікація морфології річок

На території суббасейну морфологічні зміни річок представлені у вигляді спрямлених ділянок русел річок. Внаслідок меліорації земель були проведенні роботи по осушенню заболочених заплави, з метою їх подальшого використання під сіножаті та сільськогосподарські угіддя, при цьому виконувалось регулювання (спрямлення) русел річок (частково, рідко – на всій протяжності), які в подальшому виконували функцію магістральних каналів осушувальних систем.

Перелік зарегульованих ділянок річок в суббасейні Верхнього Дніпра додається (*таблиця 3*).

2. Підземні води

2.1. Забруднення

Підземні води в суббасейні Верхнього Дніпра не відчують значного антропогенного навантаження, порівняно з іншими суббасейнами Дніпра.

Найбільш відчутний вплив на всій території суббасейну на безнапірні групи МПзВ (UAM5.1GW0001-UAM5.1GW0003) здійснює сільське господарство – практично у всіх перших від поверхні водоносних горизонтах в межах сільських населених пунктів визначене дифузне забруднення азотними сполуками. На погіршення якісного стану підземних вод суттєво впливають використання мінеральних добрив та пестицидів, зрошення на сільгоспугіддях та скиди забруднених стічних вод в поверхневі водойми. Хімічний склад води характеризується підвищеним вмістом сульфатів, хлоридів. Виявлення великих площ забруднення нітратами свідчать про стійку тенденцію до накопичення їх в ґрунтових водах. Крім того, для підземних вод перших від поверхні водоносних горизонтів характерним є природний підвищений вміст заліза.

Напірні МПЗВ і групи МПЗВ у напірних горизонтах мають надійний захист від забруднення, оскільки перекриті в покрівлі слабопроникними відкладами. Вони не пов'язані із поверхневими екосистемами і не є уразливими до техногенного забруднення. В них може спостерігатися лише локальне (точкове) перевищення нормованих елементів, переважно в місцях неглибокого залягання водовмісних відкладів.

Нижче наведені зведені дані по групах МПЗВ суббасейну Верхнього Дніпра щодо техногенного тиску на них та наявних забруднюючих речовин (таблиця 4).

Безнапірні МПЗВ (крім у болотних четвертинних відкладах) використовуються для індивідуального споживання у сільських населених пунктах, напірні МПЗВ – для централізованого водопостачання.

Таблиця 4

Об'єднаний код групи МПЗВ	Техногенний тиск	Забруднюючі речовини	Природні хімічні елементи, вміст яких у воді перевищує нормовані значення
Групи МПВ у безнапірних горизонтах			
UAM5.1GW0001	осушувальна меліорація, внесення мінеральних добрив, засобів захисту рослин	сполуки азоту	Fe, Mg
UAM5.1GW0002	внесення мінеральних добрив, засобів захисту рослин	сполуки азоту, SO ₄ , Cl,	Fe, Mg
UAM5.1GW0003	внесення мінеральних добрив, засобів захисту рослин	сполуки азоту, SO ₄ , Cl,	Fe, Mg
Групи МПЗВ у напірних водоносних горизонтах			
UAM5.1GW0012	розробка родовищ підземних вод, депресійні воронки підземних вод	нема	F, локально - підвищення мінералізації в зоні впливу соляної тектоніки
UAM5.1GW0019	розробка родовищ підземних вод, депресійні воронки підземних вод	нема	локально - підвищення мінералізації в зоні впливу соляної тектоніки

Низький рівень освоєння підземних вод пояснює відсутність проблем, пов'язаних з їх можливим виснаженням, і навпаки та дозволяє істотно збільшити обсяг їхнього видобування.